

ОЛІМПІЙСЬКІ ФЕСТИВАЛІ МИСТЕЦТВ:
ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ
ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ

Радченко Лідія

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Аннотация

В работе раскрыты предпосылки возникновения, особенности планирования и организации, содержание, задачи и направленность Олимпийских фестивалей искусств, как полноценной составляющей современного олимпийского движения. Обосновано динамику культурно-образовательных программ и мероприятий, которые проводятся городами-организаторами Игр Олимпиад. Раскрыты актуальные проблемы реализации культурных и образовательных проектов, с которыми сталкиваются организаторы Олимпийских игр.

Ключевые слова: фестивали искусств, культура, образование, олимпийское движение.

Annotation

The article deals with the genesis of the Olympic arts festivals, especially of planning, organization, content, objectives and direction of them, as a full-fledged component of the modern Olympic movement. The dynamics of cultural and educational programs and other activities that are carried out by the host city of the Olympics Games are justified. The topical problems for the Olympic Games organizers of cultural and educational projects are disclosed.

Key words: art festival, culture, education, Olympic movement.

Постановка проблеми. Протягом періоду 1912-1948 рр. повноцінною складовою програми Ігор Олімпіад були Конкурси мистецтв. Митці, як і спортсмени боролися за олімпійські нагороди. Мистецькі конкурси користувалися значною популярністю серед учасників і глядачів, однак через проблеми суддівства, домінування «принципу аматорства», труднощі у транспортуванні конкурсних робіт і ряд інших протиріч їх проведення було припинено. При цьому, позиція МОК щодо значущості культурно-освітньої складової олімпійського руху, інтерес з боку громадськості сприяли тому, що мистецькі заходи не були забуті та знайшли відображення у проведенні містами-організаторами Ігор Олімпійських фестивалів [5, 7].

Дослідження свідчать, що до 1950-х рр. питання проблем організації культурно-освітніх заходів, зокрема, Конкурсів мистецтв на Олімпійських іграх, піднімалися набагато частіше, ніж розглядалась їхня соціальна значущість [3, 6]. Щоб проаналізувати труднощі та протиріччя, знадобився тривалий процес обговорення, що відбувся під час Сесій МОК з 1949 р. в Римі до 1952 р. – в Гельсінкі. У результаті члени МОК дійшли згоди у тому, що культурно-освітні заходи мають бути повноцінною складовою програми Олімпійських ігор сучасності, при цьому всі учасники змагань мають дотримуватись принципу “аматор-

ства”. Враховуючи, що переважна більшість учасників олімпійських Конкурсів мистецтв були професіоналами у своїй справі, було вирішено, що з 1952 р. присутність мистецтва в Олімпійських іграх прийме форму культурних виставок і фестивалів, а не безпосередніх змагань.

Зв'язок з науковими програмами або практичними завданнями. Дослідження виконано в рамках теми 0111U001714 «Історичні, організаційно-методичні й правові засади реалізації олімпійської освіти України», що розробляється відповідно до замовлення МОН України № 1241 від 28.10.11 р.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел дозволяє стверджувати, що сьогодні існує значна кількість наукових робіт, присвячених гуманістичному потенціалу олімпійського спорту, висвітлено динаміку розвитку олімпійського руху, розкрито принципи побудови програми Олімпійських ігор, соціально-економічні та правові аспекти діяльності Міжнародного олімпійського комітету; досліджено особливості впровадження олімпійської освіти серед різних верств населення [1, 2, 3, 4]. При цьому культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху залишається актуальним питанням наукових досліджень.

Мета дослідження – висвітлення передумов виникнення та

динаміки розвитку Олімпійських фестивалів мистецтв як повноцінної складової підготовки міст-господарів до проведення Олімпійських ігор.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, архівних матеріалів, офіційних звітів Організаційних комітетів Олімпійських ігор (ОКОІ), опитування, синтез та узагальнення.

Результати дослідження. Дослідження свідчать, що перший офіційний Фестиваль олімпійських мистецтв відбувся в Мельбурні у 1956 р. [6]. Фестиваль проходив у двох напрямках: один – з образотворчого мистецтва та літератури, другий – з музики і драми. Виставки та концерти організовувались одночасно протягом декількох тижнів. До та під час проведення Ігор були представлені твори та відбулись виступи як місцевих, так і іноземних артистів. По завершенні Ігор вийшла в світ спеціально підготовлена книга. У виданні йшлося про організацію Фестивалю мистецтв під час австралійських Олімпійських ігор, зокрема, було представлено керівництво з проведення подібних заходів, були наведені коментарі фахівців, які працювали над організацією Фестивалю, а також надано характеристику розвитку та особливостям мистецтв в Австралії. Офіційний звіт представлений Організаційним комітетом Олімпійських ігор в Мельбурні містив висновок, що «перехід від конкуренції до Фестивалю отримав широке схвалення різних верств, так як Фестиваль дав змогу кращим чином висвітлити як національні особливості, так культурні здобутки Австралії».

Аналіз культурно-освітніх програм наступних Олімпійських ігор свідчить, що після Ігор у Мельбурні міста-господарі мали дуже різні підходи до їх реалізації: в термінах проведення заходів, тематиці, змісті, організаційних умовах тощо. При цьому незважаючи на зміну формату

Конкурсів мистецтв, більшість ОКОІ зіткнулися з тими ж проблемами в їх проведенні, що і організатори Ігор 1912-1948 рр. Це свідчить, що перехід від конкурсів до виставок і фестивалів не збільшив інформованість соціальних верств щодо проведення подібних заходів і не сприяв єднанню мистецтва зі спортом. Як зазначають фахівці [5, 7], однією з причин цієї проблеми було те, що організатори Ігор не вивчали і не аналізували «питання управління», які неодноразово піднімалися в офіційних звітах про проведення попередніх Олімпійських ігор. Дослідження дозволяють стверджувати, що поглиблення цієї проблеми багато в чому було пов'язане і з відсутністю єдиної міжнародної організації, подібної до міжнародних спортивних федерацій, що була б здатна координувати та підтримувати олімпійські мистецькі ініціативи. Саме це можна розглядати як причину того, що еволюція культурних програм Олімпійських ігор була настільки змінною і нестійкою з моменту їх походження.

Незважаючи на виділені проблеми міста-господарі наступних Олімпійських ігор, зокрема Ігор 1968 р. у Мехіко та 1972 р. у Мюнхені, ставали все більш і більш амбітними в проведенні Фестивалів мистецтв, поступово вирівнюючи їх з іншими питаннями «порядку денного». Як свідчать дослідження, цьому сприяло прагнення господарів до розширення глядацької аудиторії, зростаюча після Другої світової Війни популярність олімпійського спорту, а також доцільність вирішення актуальних для того часу питань міжнародного просвітництва світової громадськості, її доступу та включення у спортивні події [1]. Цей процес став ще більш очевидним у 1980-1990 рр. та був пов'язаним із удосконаленням міських стратегій побудови культурної політики та збільшенням місцевих ініціа-

тив популяризації національної культури під час спортивних подій, серед яких Олімпійські ігри грали центральну роль.

Дослідження свідчать, що процес розвитку концепції олімпійського культурного програмування досяг піку під час підготовки та проведення Олімпійських ігор 1992 р. у Барселоні. Підтвердження цьому можна знайти в документах ОКОІ, зокрема, в першій, розробленій спеціально з цього приводу, програмі. Барселона встановила новий прецедент, створивши модель Культурної Олімпіади. Програма культурних свят була розписана на чотири роки, що передували Іграм, починаючи з закриття Олімпійських Ігор 1998 р., що проходили в Селулі. Цей амбітний проект можна пояснити, посилаючись на стратегічний намір організаторів використати Ігри як, для поліпшення міської інфраструктури Барселони так і для сприяння проєкції національної культури далеко за межі суто спортивних подій, що відбуваються протягом 16 змагальних днів Ігор [6].

Формат «чотири роки» був вистриманий усіма містами-господарями наступних Ігор Олімпіад, починаючи з Ігор в Атланті у 1996 р. до 2012 р. в Лондоні. Такий підхід надав широкі можливості для розвитку культурної складової, при цьому створивши додаткові проблеми для організаторів. Так, в Афінах концепція Культурної Олімпіади була спрямована на представлення давньогрецької спадщини як коліски європейської цивілізації та батьківщини Олімпійських ігор. Культурна програма використовувалась як платформа для демонстрації стародавніх олімпійських ритуалів та вираження права власності на Ігри, що не можуть належати жодній іншій країні. Також в Афінах було створено Фонд Культурної Олімпіади – орган, що мав здійснювати координацію культурних програм Олімпійських ігор так

само, як МОК координує спортивну програму. Однак сьогодні роль цього фонду залишається чітко не визначеною [6, 7].

Програми підготовки до проведення Олімпійських ігор у Пекіні 2008 р. та у Лондоні в 2012 р. також включали Культурні Олімпіади. У Пекіні вони мали форму «Олімпійських культурних фестивалів», що проходили протягом місяця кожен рік з 2003 р. по 2008 р. У Лондоні Культурна Олімпіада розпочалася наприкінці вересня 2008 року та включала програму міжнародних заходів.

Незважаючи на позитивну динаміку Олімпійських фестивалів мистецтв, дослідження дозволяють відзначити проблематичний характер організації культурно-освітніх заходів в рамках підготовки до проведення Олімпійських ігор 2016 р., що мають відбутися в Ріо-де-Жанейро. Формально реалізація мистецьких ініціатив розпочалась ще під час Олімпійських ігор в Лондоні – коли в рамках спеціально організованих Організаційним комітетом Ігор 2012 р. заходів були представлені твори бразильських митців та роботи, що відображали особливості національної культури Бразилії. Однак сьогодні Ріо-де-Жанейро має істотні проблеми з організацією Олімпійських ігор, що, в свою чергу, ставить на другий план культурно-освітні заходи. При цьому, деякі культурно-освітні проекти все ж таки реалізуються: розробка екскурсійних маршрутів, діяльність міжнародних шкіл-партнерів, упровадження олімпійської освіти в навчальний процес загальноосвітніх навчальних закладів Ріо-де-Жанейро та ін. До того ж, 2014 р. у місті відбувся Чемпіонат світу з футболу, що також сприяло популяризації через спортивні події національної культури та місцевих традицій у світовому просторі.

Аналіз реалізації культурно-освітніх програм у рамках проведення Фестивалів культури та мистецтв дозволяє зазначити, що

сьогодні, незважаючи на активну підтримку з боку МОК заходів, спрямованих на єднання мистецтва зі спортом, зокрема, запровадження у 1996 р. регулярного (раз на два роки) проведення Міжнародних наукових форумів з проблем освіти культури та спорту; відновлення з 2000 р. проведення Олімпійських конкурсів мистецтв; підписання у 2004 р. нової угоди щодо співпраці з ЮНЕСКО та низки інших кроків, питання інтеграції мистецтва у спорт залишається актуальним. До основних проблем можна віднести: відсутність єдиної міжнародної організації, здатної координувати мистецькі ініціативи міст-господарів Олімпійських ігор, розбіжність поглядів як членів МОК, так і представників мистецьких установ, світової спільноти, щодо змісту та особливостей проведення культурно-освітніх заходів, відсутність усвідомлення значною кількістю учасників олімпійського руху соціальної значущості зазначеної складової.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть спрямовані на висвітлення особливостей планування та проведення культурно-освітніх заходів у рамках зимових Олімпійських ігор.

Висновки

1. Аналіз літературних джерел дозволяє стверджувати, що сьогодні існує значна кількість наукових робіт, присвячених історичним аспектам розвитку олімпійського руху, особливостям реалізації олімпійської освіти, соціальному та педагогічному потенціалу олімпійського спорту, при цьому дослідження культурно-освітнього потенціалу олімпійського руху залишається актуальним питанням наукових досліджень.

2. Аналіз розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху дозволяє говорити, що з 1912 р. по 1948 р. до

програми Ігор Олімпіад входили Конкурси мистецтв, які в силу об'єктивних обставин з 1952 р. були трансформовані в Олімпійські фестивалі мистецтв.

3. Дослідження динаміки розвитку Фестивалів мистецтв, що були організовані містами-господарями Олімпійських ігор свідчить про різноманітність підходів керівництва столиць Олімпіад до проведення зазначеного заходу, при цьому, переломним моментом в історії Фестивалів можна вважати 1992 р., коли столицею Олімпійських ігор було обрано Барселону. Саме іспанцям належить ідея «чотирирічного культурного програмування» – проведення культурно-освітніх заходів протягом 4 років, що передують проведенню Олімпійських ігор. Ця ідея була підтримана та реалізована столицями наступних Ігор Олімпіад.

4. Дослідження дозволяють стверджувати, що, незважаючи на істотну значущість, для розвитку олімпійського руху реалізації культурно-освітньої складової, регулярну постановку цього питання до порядку денного Сесій МОК, вдосконалення програм проведення зазначених заходів містами-господарями Олімпійських ігор – ця проблема залишається однією з найбільш актуальних у розвитку сучасного олімпійського руху. До найгостріших питань в цьому контексті можна віднести: відсутність єдиного органу, здатного керувати подібними заходами; різноманітність підходів до проведення зазначених заходів (пріоритети) містами-господарями Олімпійських ігор; низький рівень усвідомлення значною кількістю представників сучасного олімпійського руху культурно-освітнього потенціалу олімпійського спорту.

Література:

1. Георгиадис К. Теоретические основы олимпийского образования / К. Георгиадис // Наука

- в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 3–16.
2. Олимпийский спорт: в 2 т. / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.]; под общ. ред. В. Н. Платонова. – К.: Олимпийская литература, 2009. – Т.2. – 736 с.
 3. Столяров В. И. Олимпийское воспитание молодежи / В. И. Столяров // Возвращение к олимпийским идеалам. Олимпийское и спортивно-гуманитарное воспитание молодежи. – X., 1992. – С. 29–32.
 4. Усовская Э. А. Культурологический аспект олимпийского образования / Э.А. Усовская // Мир спорта. – 2006. – № 2. – С. 98–100.
 5. Garcia B. One hundred years of cultural programming within the Olympic Games (1912–2012): origins, evolution and projections / B.Garcia // International Journal of Cultural Policy. – Vol. 14, No. 4, November 2008. – P. 361–376.
 6. Garcia B. Enhancing sports marketing through cultural and arts programmes: lessons from the Sydney 2000 Olympic arts festivals / B.Garcia // Sports management review, 4(2). – 2001. – P. 193–220.
 7. Moragas M. Olympic cities and communication / M. Moragas, K. Chris // Centre d'Estudis Olímpics, Universitat Autònoma de Barcelona.–2005.–16 p.

